

СЕМЕЙНОЕ ПРАВО

UDC 347.6

ASPECTELE JURIDICE ȘI PSIHOLOGICE ALE FENOMENULUI
VIOLENȚEI DOMESTICE ÎN REPUBLICA MOLDOVA**Mariana NISTOR,**doctorand, magistrul în drept, lector universitar,
Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată**Irina BULAT,**magistrul în psihologie, lector universitar,
Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată

SUMMARY

This article represents an analyze of juristic and psychological aspects of domestic violence phenomenon in the Republic of Moldova, which was realized on the basis of statistical data, presented by the National Bureau of Statistics and the Ministry of Work, Social Protection and Family, and of normative documents that regulates the activity in this domain.

Key words: domestic violence (family violence), victim, aggressor.

REZUMAT

Acest articol reprezintă o analiză a aspectelor juridice și psihologice ale fenomenului violenței domestice în Republica Moldova, care a fost realizată în baza datelor statistice, prezentate de către Biroul Național de Statistică și Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, și a actelor normative ce reglementează activitatea în acest domeniu.

Cuvinte-cheie: violență domestică (vioență în familie), victimă, agresor.

Introducere. Agresivitatea constituie o parte indisolubilă a naturii umane. Fiind înăscută, ea are menirea de a asigura capacitatea omului de a se proteja de orice pericol din exterior, care amenință interesele vitale ale acestuia [7, p. 189]. În cazul în care agresivitatea este aplicată în mod inadecvat, ea devine distructibilă pentru om. Una din aceste forme de manifestare a agresivității o reprezintă violența domestică.

Privitor la această problemă, menționăm că violența în familie reprezintă o problemă globală, de care se lovește atât Republica Moldova, cât și celelalte țări ale lumii, oricare ar fi nivelul lor de dezvoltare, manifestându-se asupra membrilor familiei, indiferent de apartenența etnică, religie, sex sau statut social.

Ca mijloc de protecție și ocrotire a familiei, prevenirea și contracararea acestui fenomen constituie o realitate socială, fapt pentru care asigurarea respectării principiilor fundamentale ale familiei și realizarea dreptului uman la viață fără violență, impune necesitatea intervenției juridice și psihologice.

Rezultate obținute și discuții. În ultimii ani, fenomenul violenței domestice a devenit o problemă, care preocupă societatea contemporană în mod deosebit, ceea ce se explică prin raportarea frecventă a cazurilor de violență domestică (Graficul 1) [8].

Graficul 1

Reprezentând o formă de manifestare a agresivității, violența domestică este un fenomen distructibil atât pentru individ, cât și pentru societate. Agresivitatea ca reacție de apărare la orice amenințare a vieții este o parte necesară a naturii fiecărui om, asigurând supraviețuirea individului și a întregii specii. Pe parcursul evoluției societății umane, s-a dezvoltat o altă formă de agresivitate, care este caracteristică doar omului. Această formă este un rezultat al condițiilor specifice de existență a societății umane [7, p. 190] și se caracterizează prin lipsa unei necesități reale de aplicare și caracterul său distructiv.

Sarcina de a asigura existența societății revine statului, care este obligat să reglementeze procesele sociale prin

norme și legi. Referitor la violența în familie, din istorie se cunoaște că au fost perioade când statele nu doar nu curmau manifestările de violență în familie, ci și chiar le susțineau. Spre exemplu, dreptul soțului de a bate soția sau copiii, care reieșea din faptul că el este stăpînul familiei și, prin urmare, stăpînul vieților acestora [6]. În acest fel, violența a devenit o normă de existență a societății, ceea ce i-a asigurat menținerea în societate de-a lungul a multor secole.

Un alt aspect al violenței în familie, care împiedică lupta cu ea, este dependența victimei de agresor. Relațiile apropiate dintre victimă și agresor face victima sensibilă față de ultimul. Victima, fiind atașată emoțional de agresor, încearcă să justifice fiecare act de agresiune. După o perioadă scurtă de ameliorare a situației, agresorul aplică repetat violența. Astfel se formează un cerc vicios din care victima nu poate să scape de sine stătător.

În majoritatea cazurilor, violența în familie este aplicată asupra femeilor [6]. O altă categorie de victime a violenței în familie constituie copiii și bătrînii, cîteodată fiind întîlnite și cazuri când victimă a violenței în familie este bărbatul.

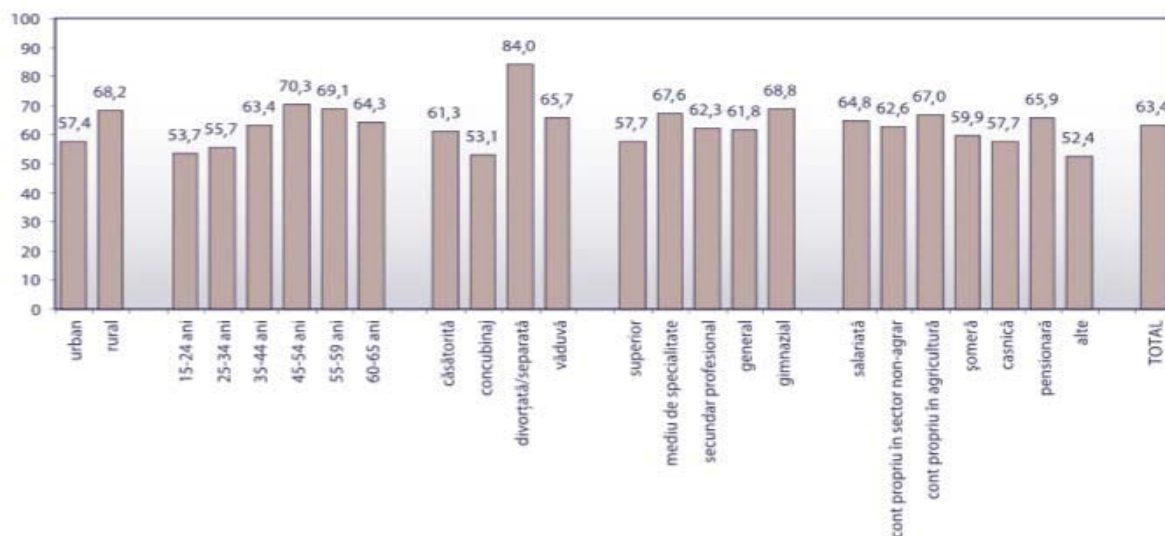
Societatea umană constituie sursa acestor condiții, care înlesnesc formarea și dezvoltarea fenomenului de

violență în familie. În Republica Moldova, acționează o serie de factori, care determină, în diferită măsură, violența domestică. Potrivit unor studii, acești factori sunt: statutul social și economic al victimei, mediul de reședință, nivelul de studii și statutul ocupațional. Este evident că factorii respectivi contribuie la victimizarea individului.

Un caz de violență domestică poate fi provocat de mai mulți factori, de aceea ei nu se exclud reciproc. Spre exemplu, persoanele care locuiesc în mediul rural în majoritatea cazurilor nu au studii superioare, iar cîteodată chiar și medii și nu sunt angajați în cîmpul muncii. În situația descrisă, faptul că persoana nu are studii și nu are loc de muncă poate forma condiții pentru apariția situației de violență, deoarece ea nu are resursele necesare pentru autoprotejare (Graficul 2) [9].

Din cele sus-expuse reiese că violența în familie reprezintă o consecință a sărăciei, care s-a creat ca urmare a politicii economice devaforabile a conducerii, manifestîndu-se prin creșterea numărului de șomeri, limitarea numărului de oameni care au acces la studii, neasigurarea existenței păturilor socialmente vulnerabile.

Graficul 2. Rata totală de prevalență a violenței (psihologică, fizică sau sexuală)

În acest context, o importanță deosebită se acordă reglementărilor legale cu caracter național și internațional, la care vom face trimitere în continuare.

Astfel, *Declarația universală a drepturilor omului* [4] din 10 decembrie 1948, prevede în art. 1: «Toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și în drepturi. Ele sînt înzestrate cu rațiune și conștiință și trebuie să se comporte unele față de altele în spiritul fraternității». Iar în art. 3 prevede: «Orice ființă umană are dreptul la viață, la libertate și la securitatea persoanei sale».

La fel, la 18 decembrie 1979, a fost adoptată *Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față*

de femei [3], care este principalul instrument internațional al drepturilor femeilor. Convenția determină, alături de alte instrumente legale, drepturile femeilor la o viață fără violență.

Este de menționat faptul că au fost adoptate nu numai acte internaționale care prevăd măsuri referitoare la drepturile și libertățile persoanelor adulte, ci și în privința copiilor minori.

Deosebit, în acest sens, *Convenția cu privire la drepturile copilului*, adoptată de Adunarea Generală a ONU la 20 noiembrie 1989 [2]. Art. 19 din Convenție dispune că statele-părți vor lua toate măsurile legislative,

administrative, sociale și educative corespunzătoare pentru protejarea copilului împotriva oricăror forme de violență, vătămare sau de abuz fizic sau mental, de abandon sau neglijență, de rele tratamente sau de exploatare, inclusiv violența sexuală, în timpul cât se află în îngrijirea părinților sau a unuia dintre ei, a reprezentantului sau reprezentanților săi legali ori a oricărei persoane căreia i-a fost încredințat.

Aceste măsuri de protecție vor cuprinde, după cum se va conveni, proceduri eficiente pentru stabilirea de programe sociale vizînd furnizarea de sprijin necesar copilului și celor cărora le-a fost încredințat, precum și pentru alte forme de prevenire, ca și pentru identificarea, raportarea, retrimiterarea, anchetarea, tratarea și urmărirea penală pentru cazurile de rele tratamente, descrise mai sus, aplicate copilului și vor cuprinde, de asemenea, după cum se va stabili, proceduri de intervenție judiciară [4, alin. (2)].

Luînd în considerație actele internaționale în care se condamnă violența în familie și impunerea unui șir de obligații statelor membre în vederea protecției femeilor împotriva violenței, Republica Moldova a ținut să respecte aceste dispoziții și să își asume responsabilitatea să protejeze drepturile omului și ale tuturor persoanelor, care locuiesc în interiorul țării sale și în afara acesteia.

Astfel, în martie 2007, a fost adoptată Legea cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, intrată în vigoare la 18 septembrie 2008, care prevede: »Prevenirea și combaterea violenței în familie face parte din politica națională de ocrotire și sprijinire a familiei și reprezintă o chestiune importantă de sănătate publică» [3].

Mai mult decît atît, violența în familie este definită în art. 2 astfel: »Orice acțiune sau inacțiune intenționată fizică sau verbală, cu excepția acțiunilor întreprinse în scop de autoapărare sau de apărare a altor persoane, manifestată fizic sau verbal, prin abuz fizic, sexual, psihologic, spiritual sau economic ori prin cauzare de prejudiciu material sau moral, comisă de un membru de familie contra unor alți membri de familie, inclusiv contra copiilor, precum și contra proprietății comune sau personale».

În conformitate cu Legea Republicii Moldova pentru modificarea și completarea unor acte legislative, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 09.07.2010, Codul penal al Republicii Moldova a fost completat cu art. 2011 «Violența în familie». Această completare reprezintă o prevedere importantă, care a fost făcută pentru a incrimina faptele săvîrșite în interiorul familiei, indicînd calitatea specială a subiectului infracțiunii de membru al familiei în raport cu victima infracțiunii. Totodată, victimă a infracțiunii respective poate fi orice membru al familiei făptuitorului. Noțiunea de membru de familie este prevăzută la articolul 133¹ al Codului penal al Republicii Moldova, care prevede două accepțiuni diferite, în funcție de lipsa sau prezența conlocuirii făptuitorului și victimei. În sensul conlocuirii se prevăd persoanele aflate în căsătorie, în relații de concubinaj, persoanele divorțate, persoanele aflate în relații de tutelă și curatelă, rudele lor pe linie dreaptă sau

colaterală, soții rudelor. În cazul locuirii separate sînt prevăzute persoanele aflate în căsătorie, copiii lor, inclusiv cei adoptați, cei născuți în afara căsătoriei și cei aflați sub curatelă [2].

În acest context, putem afirma că calitatea de membru de familie trebuie să existe în momentul săvîrșirii faptei, în caz contrar făptuitorul nu va putea fi tras la răspundere în temeiul articolului 2011 Cod penal al Republicii Moldova, cîm temeiul dispozițiilor din articolele 145, 150, 151, 152 și 155 sau altele din Codul penal al Republicii Moldova, ori din articolul 78 Cod contravențional al Republicii Moldova.

Deși cadrul legal de protecție a victimilor și de tragere la răspundere a agresorilor violenței în familie al Republicii Moldova a suportat schimbări esențiale, aplicarea legislației în acest domeniu se folosește în mod limitat. Astfel, legea incriminează toate formele de violență în familie, inclusiv actele care se soldează cu leziuni corporale ușoare, de cele mai deseori, o serie de cazuri de violență domestică de natură criminală rămîn a fi percepute drept contravenții. Această abordare conduce la faptul că, evită tragerea la răspundere penală, iar victimele violenței domestice rămîn în continuare vulnerabile, nefiind protejate.

În ceea ce privește legislația în vigoare, am ținut să reflectăm cele mai importante prevederi referitoare la violența domestică, procedura de soluționare a acestei probleme fiind, cu mult mai complexă. Rămîne doar ca statul, prin organele sale abilitate, să monitorizeze, să releveși să înregistreze raportarea cazurilor de violență, pentru a oferi victimilor o protecție nu doar la nivel declarativ, cișla nivel de aplicare.

Concluzii. Fiind un produs al societății umane, în sensul că societatea este așa cum o fac membrii ei, violența în familie poate fi eliminată doar de om, căci ea este produsul acțiunilor sale. În această ordine de idei, posibilitatea de a stopa acest fenomen o are atît agresorul, care trebuie să își confrunte latura negativă a naturii sale, cît și victima, care deseori tinde să provoace agresorul la aplicarea acțiunilor violente împotriva sa.

În aceste condiții, statul are menirea de a ține sub control și de a coordona activitatea organelor de urmărire penală, impunîndu-i să aplice corect sancțiunile prevăzute de legislația în vigoare pentru actele de violență domestică.

În vederea asigurării respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, care sunt, încălcate prin actele de violență, este necesar a introduce un mecanism mai bine elaborat de soluționare a problemelor care rezultă din violența în familie, inclusiv instruirea corespunzătoare a cadrelor responsabile.

Soluționarea laturii psihologice a problemei violenței domestice cere pregătirea unor specialiști calificați în domeniul respectiv, care ar putea acorda ajutor psihologic atît victimei, cît și agresorului; deschiderea a mai multor centre de asistență psihologică și socială a acestora în Chișinău și în raioanele republicii.

Totuși, soluțiile propuse de specialiștii din diverse domenii vor putea ameliora situația doar temporar, deoarece

rădăcinile acestei probleme sunt profund ancorate în însăși conștiința omului, iar schimbarea acesteia necesită mult timp și efort continuu.

Referințe bibliografice

1. Codul penal al Republicii Moldova (adoptat de Parlamentul RM la 18.04.2002) În Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009. – nr. 72–74.

2. Convenția cu privire la drepturile copilului, adoptată de Adunarea Generală a ONU la 20 noiembrie 1989. Republica Moldova a aderat la această convenție la 12 septembrie 1990, prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr.408 – XII din 12.12.1990.

3. Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femeia adoptată și deschisă spre semnare de Adunarea Generală a Națiunilor Unite prin Rezoluția 34/180 din 18 decembrie 1979. Intrată în vigoare la 3 septembrie 1981, conform dispozițiilor art. 27 (1). Ratificată de către Parlamentul Republicii Moldova conform Hotărârii nr. 87-XII

din 28 aprilie 1994. În vigoare pentru Republica Moldova din 31 iulie 1994.

4. Declarația universală a drepturilor omului adoptată la New-York la 10 decembrie 1948. Adoptată și proclamată de Adunarea Generală a ONU prin Rezoluția 217 A (III) din 10 decembrie 1948. Republica Moldova a aderat la declarație prin Hotărârea Parlamentului nr. 217-XII din 28.07.1990. Publicată în ediția oficială «Tratate internaționale», 1998 volumul 1. – p. 11.

5. Legea Nr.45cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, adoptată la 01.03.2007, intrată în vigoare la 18.09.2008. Publicată în Monitorul Oficial. – nr. 55–56.

6. Vezi o explicație a acestui fenomen la Bejan O., Bejan, V. Familia. Ch. : Ericon, 2012. – 80 p.

7. Фромм Э. Анатомия человеческой деструктивности. – М. : АСТ, 2010. – 624 с.

8. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.mpsfc.gov.md/file/documente_interne/Ordin_Concept_agresori.docx.

9. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.statistica.md/public/files/publicatii_electronice/Violenta/Raport_violenta_fam.pdf.

